

1. Shrnutí

Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů k 26. březnu 2011 ukázaly změny v demografické, sociální i ekonomické struktuře jak v kraji jako celku, tak v jeho jednotlivých regionech. Data sčítání 2011 byla na základě nové metodiky zpracována podle obvyklého pobytu obyvatel. Z důvodu srovnatelnosti s výsledky minulých sčítání byla část dat o obyvatelstvu spočtena také podle trvalého pobytu, tato data budou ve shrnutí i v celé analýze používána při srovnáních v čase.

- Pro sídelní strukturu Pardubického kraje je charakteristický spíše venkovský charakter osídlení s nízkým stupněm urbanizace; hustota obyvatelstva je zde pátá nejmenší mezi kraji. Uvnitř kraje však nacházíme v hustotě zalidnění značné rozdíly – téměř trojnásobná je ve srovnání s krajskou hodnotou na Pardubicku, na druhé straně na Králicku je oproti krajskému průměru poloviční. Kraj se člení na 451 samosprávných obcí, z toho 111 má méně než 200 obyvatel a žije v nich jen 2,8 % obyvatel kraje. Naopak ve dvou největších městech (Pardubicích a Chrudimi) žije 22 % obyvatel kraje. Jestliže v dlouhodobém vývoji směřovalo obyvatelstvo kraje především do měst, v posledních letech se díky suburbanizaci zvyšuje počet obyvatel zejména v obcích ležících v blízkosti větších měst.
- K 26. březnu 2011 mělo na území Pardubického kraje obvyklý pobyt 511 627 osob, k trvalému pobytu bylo v kraji přihlášeno 516 123 obyvatel. Rozdíl mezi počtem osob s obvyklým a trvalým pobytem byl minimální, nedosahoval jednoho procenta. V celorepublikovém pohledu patří Pardubický kraj k menším krajům, na populaci ČR má 4,9% podíl (čtvrtý nejnižší po Karlovarském, Libereckém kraji a Kraji Vysočina).
- Po poklesu počtu obyvatel zjištěném při sčítáních v letech 1991 a 2001 byl v roce 2011 zaznamenán nejvyšší nárůst za posledních 40 let. Od roku 2001 vzrostl počet obyvatel kraje o 1,5 %, od sčítání v roce 1970 se počet obyvatel zvýšil o 5,6 %, tj. o více než 27 tisíc osob. V populaci Pardubického kraje je dlouhodobě podíl žen vyšší než podíl mužů, ale zároveň dochází ke změně zastoupení obou pohlaví ve prospěch mužů.
- Stejně jako v celé ČR obyvatelstvo kraje stárne - zastoupení jednotlivých věkových skupin se mění ve prospěch starší generace a průměrný věk se zvyšuje. Jestliže při sčítání v roce 1980 byly děti zastoupeny 24 % a senioři měli v populaci 14% podíl, v roce 2011 byla zaznamenána výrazná změna. Poprvé byl počet osob ve věku 65 a více let vyšší než počet dětí (index stárí přesáhl hranici 100). Podíl dětí v populaci kraje klesl oproti roku 1980 o 9 procentních bodů, zastoupení seniorů o 2 procentní body vzrostlo. Ve srovnání s ostatními kraji vykazuje Pardubický kraj čtvrtý nejvyšší podíl dětí v populaci.
- Pokračují změny ve struktuře obyvatelstva kraje podle rodinného stavu. Dlouhodobě roste podíl svobodných a rozvedených na úkor ženatých, resp. vdaných. Tyto změny lze vysvětlit tím, že se zvyšuje věk, kdy lidé uzavírají manželství, dále roste podíl nesezdaných párů a rozvodovost. Podíl svobodných mužů je vyšší než podíl svobodných žen, u ovdovělých je tento poměr opačný. V celorepublikovém srovnání je kraj charakteristický vyšším zastoupením osob ve stavu manželském a nízkým podílem rozvedených.
- Vzdělanost obyvatel kraje se v dlouhodobém pohledu výrazně zvyšuje. Počet osob se základním vzděláním včetně neukončeného je oproti roku 1980 méně než poloviční, počet obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou (vč. nástavbového a vyššího odborného) se zdvojnásobil a počet vysokoškolsky vzdělaných osob je dokonce trojnásobný. Přesto Pardubický kraj v celorepublikovém srovnání patří mezi kraje s nižší úrovní vzdělanosti; v podílu vysokoškolsky vzdělaných je pod republikovou úrovní, vyniká v podílu osob se středním vzděláním bez maturity včetně vyučených.
- Zodpovězení otázky národnosti bylo dobrovolné, v Pardubickém kraji na tuto otázku neodpověděla čtvrtina obyvatel. Z části populace kraje, která otázku národnosti zodpověděla, se více než 95 % obyvatel hlásilo k národnosti české, druhou nejčastější byla národnost slovenská, následovala moravská, ukrajinská a vietnamská národnost.
- Další dobrovolná otázka se při sčítání v roce 2011 týkala vztahu k náboženské víře; na tuto otázku odpovědělo pouze 55 % obyvatel kraje. Z osob, které v kraji otázku víry zodpověděly, se za věřící označilo 36 % a bez náboženské víry bylo 64 % obyvatel kraje. Ke konkrétní církvi (výrazně převažovala Církev římskokatolická) se přihlásily více než dvě třetiny věřících. Nejvyšší podíl věřících byl zaznamenán v jižní části kraje, která je v rámci ČR součástí území s vyšší religiozitou.
- Podle výsledků sčítání 2011 byl podíl ekonomicky aktivních obyvatel kraje (48,2 %) mírně vyšší než podíl ekonomicky neaktivních (47,5 %). Je však nutno vzít v úvahu, že 4,3 % obyvatel kraje tuto otázku nezodpovědělo. Mezi ekonomicky aktivními převažovali muži (55% podíl), ve skupině ekonomicky neaktivních měly vyšší podíl ženy (57 %). Míra ekonomické aktivity byla v celorepublikovém pohledu podprůměrná (mezi kraji na 9. místě). V kraji byl zjištěn 6. nejnižší podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních.

- Nejvíce zaměstnaných pracovalo v průmyslu (30,4 %), dále v odvětví zahrnujícím velkoobchod a maloobchod, opravy a údržbu motorových vozidel (9,7 %) a ve stavebnictví (6,9 %). Mezi ostatními kraji vykazoval Pardubický kraj nadprůměrný podíl zaměstnaných v průmyslu a v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství - u obou těchto odvětví zaujímal 4. místo. V počtu zaměstnaných v dopravě a skladování byl kraj na 5. místě. V odvětví ubytování, stravování a pohostinství měl Pardubický kraj ve srovnání s ostatními kraji nejnižší podíl zaměstnaných.
- Sčítání lidu zůstává jediným uceleným zdrojem dat o dojízdce do zaměstnání i přesto, že 36 % zaměstnaných obyvatel kraje v roce 2011 nevedlo, zda do zaměstnání dojíždí. Za hranice kraje vyjíždí do zaměstnání o 6,4 tis. zaměstnaných osob více, než do kraje dojíždí; kladné saldo dojízdky má pouze okres Pardubice, především zásluhou krajského města. Mezi vyjíždějícími z kraje mají vyšší zastoupení vysokoškolsky vzdělané osoby.
- Mimo obec bydliště vyjíždí v kraji 45 % zaměstnaných osob. Z obcí vyjíždějí častěji muži, zatímco u žen je častější dojízdka v rámci obce. Osoby nad 50 let vyjíždějí častěji v rámci okresu; nejvyšší podíl vyjíždějících do zahraničí je mezi mladými lidmi ve věku 25 – 29 let. Podíl denně vyjíždějících žen je výrazně vyšší než mužů. Zhoršená dopravní obslužnost v některých částech kraje vede k tomu, že téměř dvě třetiny vyjíždějících osob využívají k dojízdce za prací osobní automobil.
- Do škol vyjíždí z obce bydliště 54 % studujících se zjištěným místem školy. Dvě třetiny z nich dojíždějí denně. Intenzita vyjízdky do škol je u žen vyšší než u mužů. Z kraje vyjíždí o 4,4 tis. studujících více, než do kraje dojíždí. Nejčastěji je k cestám do školy využíván autobus.
- V dlouhodobém vývoji je ve struktuře domácností patrný neustále se zvyšující podíl neúplných rodin i domácností jednotlivců doprovázený poklesem zastoupení úplných rodin, a to zejména rodin se závislými dětmi. Počet domácností jednotlivců vzrostl od roku 2001 o desetinu a tvoří již 30 % všech hospodařících domácností v kraji. Změny ve struktuře domácností jsou kromě demografického vývoje ovlivněny i tendencí odkládat založení rodiny do pozdějšího věku (z důvodu preference vybudovat nejprve ekonomické zázemí, ale i využívat širších možností vzdělávání a cestování).
- V posledních deseti letech se v souvislosti s vývojem porodnosti změnilo složení úplných rodin se závislými dětmi. Poměrně stabilní je zastoupení rodin se dvěma dětmi, naproti tomu podíl rodin s 1 dítětem se neustále zvyšuje, snižuje se však podíl rodin se 3 dětmi. V neúplných rodinách se závislými dětmi jsou nejčastěji zastoupeny rodiny s 1 dítětem. V čele neúplných rodin stojí většinou matka, nejčastěji rozvedená.
- Z vybavenosti bytových domácností bylo při sčítání zjišťováno pouze vybavení počítačem a připojením k internetu. V kraji bylo vybaveno počítačem 57 % domácností, 53 % domácností mělo připojení k internetu. Využívání počítačů včetně internetu je častější ve větších obcích, rozdíly ve vybavenosti výpočetní technikou mezi velikostními skupinami obcí se však postupně vyrovnávají.
- Celkový počet domů se v období 2001–2011 zvýšil o 8,3 %, počet obydlených domů vzrostl o 8,5 %, zatímco růst počtu neobydlených domů byl o 0,6 procentního bodu pomalejší. Neobydlené domy se na počtu všech domů podílejí necelou jednou pětinou, nejčastějším důvodem neobydlenosti je přitom užívání k rekreaci (54 % neobydlených domů). Ve skladbě domovního fondu tvoří 89,7 % rodinné domy.
- Průměrné stáří obydlených domů je v kraji 49,8 roku; proti sčítání 2001 se zvýšilo o 5 let. Průměrné stáří rodinných domů je o 3 roky vyšší než bytových domů; stáří bytových domů je mezi kraji 4. nejnižší. Nejstarší domovní fond mají nejmenší obce. Vybavení domů se zlepšilo, přesto má kraj 3. nejnižší podíl domů napojených na kanalizaci.
- V posledních 10 letech se zvýšil počet obydlených bytů o 7,3 %. Projevilo se zde především oživení bytové výstavby ve druhé polovině minulého desetiletí. Z pohledu vlastnictví byl nejvýznamnější nárůst podílu bytů v osobním vlastnictví (z 11 na 18 %) na úkor bytů družstevních a nájemních. Největší podíl však připadá na byty ve vlastním domě – více než 45 %. Počet neobydlených bytů vzrostl za 10 let o čtvrtinu a tyto byty tvoří 16 % bytového fondu. Důvod neobydlenosti nebyl zjištěn u každého sedmého bytu (14 %), mezi udanými důvody tvoří jejich využívání k rekreaci téměř 40 %.
- Vlivem modernizace bytového fondu a nové výstavby došlo ke zvýšení kvalitativních charakteristik bydlení. V přepočtu na 1 obydlený byt připadá 2,54 osoby, na obytnou místnost pak 0,76 osoby. Na osobu připadá 32,3 m² obytné plochy, což je 0,2 m² pod celostátním průměrem. Zlepšilo se technické vybavení bytů. Vodovodem je vybaveno 99,7 % bytů, připojením na plyn 67,5 % bytů, ústředním nebo etážovým topením 89,9 % bytů (podíly vypočteny z bytů se zjištěným vybavením). Uvedené hodnoty jsou na úrovni průměru ČR. Na kanalizační síť je napojeno 70,1 % obydlených bytů, což je nejméně mezi kraji ČR. Byty se sníženou kvalitou tvoří 4,9 % obydlených bytů, to je čtvrtý nejnižší podíl mezi kraji.